

Cunsiderende chi su reconnoschimentu de sa dignidade inerente a totu is membros de sa famigli umana e de is diritos issoro aguales e inalienàbiles costituint su fundamentu de sa libertade, de sa dustissia e de sa paghe in su mundu;

Cunsiderende chi su misconnoschimentu e su disprètzio de is diritos de s'òmine ant provocadu atziones de barbaridade chi imbrutant sa cussèntzia de s'umanidade e chi sa bènnida de unu mundu in ue sos èsseres umanos ant a esser liberos de foeddare e de creere, liberados dae su terrore e dae sa misèria, est proclamadu comente s'isetu prus mannu de s'òmine,

Cunsiderende chi est essenziale chi is diritos de s'òmine siant garantidos dae unu regime de diritu, a manera chi s'òmine non siat custringutu prus, comente remediù estremu, a si bortare contra a sa tirannia e a s'oppressione,

Cunsiderende chi est essenziale a animare s'isvilupu de sas relatziones de amighèntzia intre is natziones,

Cunsiderende chi in sa Carta sos pòpulos de sas Natziones Unidas ant proclamadu torra sa fide issoro in is diritos fundamentales de s'òmine, in sa dinnidade e su balore de sa pessone umana, in s'agualidade de sos deretos de sos òmines e de sas fèminas, e chi issos si sunt deccrarados

dispostos a favorire su progressu sotziale e a instaurare cunditzziones mezus de bida in una libertade prus manna,

Cunsiderende chi sos Istados Membros si sunt postos de acordu pro asseguare, in cooperatzione cun s'Organizatzione de sas Natziones Unidas, su respetu universale e efetivu de sos deretos de s'òmine e de sas libertades fundamentales,

Cunsiderende chi un'idea comuna de custos deretos e libertades tenet s'importàntzia prus manna pro cumprire custu acordu

s'Assemblea Zenerale proclamat

custa deccraratzione universale de sos deretos de s'òmine comente s'ideale comunu chi totu sos pòpulos e totu sas natziones divent sighire pro fagher a manera chi totu sos individuos e totu sos òrganos de sa sotziedade, tenende semper in coro custa Deccraratzione, s'isfortzent, cun s'amaistramentu e s'educatzione, pro isvilupare su respetu de custos deretos e libertades e pro d'asseguare, cun mesuras progressivas de òrdine natzionale e internatzionale, su reconnoschimentu e s'aplicatzione universales e efetivas, siat in mesu de sas populatziones de sos Istados Membros etotu, siat in mesu cussas de sos territòrios postos suta de sa zurditzzione issoro.

Articulu 1

Totu sos èsseres umanos naschint liberos e aguales in dinnidade e in deretos. Issos tenent sa resone e sa cussèntzia e devent operare s'unu cun s'àteru cun ispiritu de fraternidade.

Artìculu 2

Onzi unu podet fagher baler totu sos deretos e totu sas libertades proclamadas in sa Decraratzione presente, sena distintzione peruna, mescamente de ratza, de colore, de sessu, de limba, de religione, de opinione politica o de onzi àtera opinione, de orizine natzionale o sotziale, de cundizione, de nàschida o de onzi àtera cundizione.

In prus, no at a esser fata peruna distintzione fundada subra s'istatutu polìticu, zurìdicu o internatzionale de su paísu o de su territoriu dae ue una pessone podet benner, chi custu paísu o territoriu siat indipendente, suta tutela, no autònomu o assuzetadu a una limitazione cale si siat de soveranidade.

Artìculu 3

Onzi individuu tenet deretu a sa bida, a sa libertade e a sa seguràntzia de sa pessone sua.

Artìculu 4

Nemos at a poder esser mantesu ne in istadu de iscravitùdine, nen de terachiu; s'iscravitudìne e sa trata de sos iscraos sunt preubidas in totu sas formas.

Artìculu 5

Nemos at a poder esser assuzetadu a sa tortura, ne a penas o a tratamientos crudeles, inumanos o degradantes.

Artìculu 6

Onzi unu tenet su deretu a su reconnoschimentu in onzi logu de sa personalidade zuridica sua.

Artìculu 7

Totus sunt aguales in cara de sa leze e tenent deretu sena peruna distintzione a una tutela aguale de sa leze. Totus tenent deretu a una tutela aguale contra a onzi discriminatzione chi diat contraigher sa Decraratzione presente e contra a onzi istigamentu a custa discriminatzione.

Artìculu 8

Onzi pessone tenet deretu a unu recursu efetivu a sas zurisditziones natzionales cumpetentes contra a sos atos chi biolant sos deretos fundamentales chi li sunt reconnotos dae sa costituzione o dae sa leze.

Artìculu 9

Nemos podet esser arrestadu, impresonadu o esiliadu arbitrariamente.

Artìculu 10

Onzi persone tenet su deretu, in agualidade prena, a fagher intender sa boghe sua ecuamente e publicamente dae unu tribunale indipendente e impartziale, chi at a detzider, siat de sos deretos e òbrigos suos, siat de su fundamentu de onzi acusa, in matèria penale, diretta contra a issa.

Artìculu 11

Onzi persone acusada de un'atzione delituosa si devet cunsiderare innovente finas a cando si nd'at a istabilire legalmente sa neghe in unu protzessu pùblicu in ue ant a esser asseguradas totu sas garantias netzessàrias a sa defensa sua.

Nemos at a poder esser cundennadu pro atziones o omissiones chi, in su mamentu chi sunt istadas fatas, non costituiant un'atu delituosu pro su deretu natzionale o internatzionale. In prus, non s'at a poder imponner peruna pena prus forte de sa chi fit aplicabile in su mamentu chi s'atu delituosu est istadu cumpridu.

Artìculu 12

Nemos at a poder esser ozetu de intromissiones arbitràrias in sa bida privada sua, in sa famiglia sua, in sa domo o in sa currispondèntzia sua, nen de atentados a s'onore o a sa reputazione sua. Onzi persone tenet deretu a esser tutelada dae sa leze contra a custas intromissiones o a custos atentados.

Artìculu 13

Onzi persone tenet su deretu de zirare liberamente e de s'isseberare sa residèntzia in intro de un'Istadu.

Onzi persone tenet su deretu de si nch'andare dae unu logu, finas dae su suo, e de torrare a su logu suo.

Artìculu 14

Onzi persone, si est pessighida, tenet su deretu de si chircare asilu e de otenner asilu in àteros logos.

Custu deretu non podet esser chircadu si sa persone est pessighida pro unu crimine de deretu comunu o pro atziones contràrias a sos fines e printzìpios de sas Natziones Unidas.

Artìculu 15

Onzi individuu tenet deretu a una natzionalidade.

Nemos podet esser privadu de sa natzionalidade sua, nen de su deretu de cambiare natzionalidade.

Artìculu 16

Dae cando sunt baganzos, s'òmine e sa fèmina, sena perunu impedimentu pro sa ratza, sa natzionalidade o sa relizione, tenent su deretu de si cojuare e de si fagher una famiglia. Issos tenent sos matessi deretos in occasione de su cojuu, a pustis de su cojuu e in s'ora de s'isparzimentu.

Su cojuu s'at a poder fagher petzi cun s'acordu liberu e prenu de sos isposos.

Sa famiglia est s'elementu naturale e fundamentale de sa sotziedade e tenet deretu a esser tutelada dae sa sotziedade e dae s'Istadu.

Artìculu 17

Onzi pessone, sola chi siat o a cumone, tenet deretu a sa propiedade.

Nemos podet esser privadu arbitrariamente de sa propiedade sua.

Artìculu 18

Onzi pessone tenet deretu a sa libertade de pessamentu, de cussèntzia e de relizione; custu deretu implicat sa libertade de cambiare relizione o idea, e finas sa libertade de manifestare sa relizione o s'idea sua, a sa sola o a cumone, siat in pùblicu siat in privadu, cun s'insinnamentu, sas pràticas, su cultu e su cumprimentu de sos ritos.

Artìculu 19

Onzi individuu tenet deretu a sa libertade de opinione e de espressione. Custu implicat su deretu a no esser pessighidu pro sas opiniones suas e su de chircare, de retzire e de difunder, sena cunsideru de peruna frontera, sas informatziones e sas ideas cun onzi zenia de mediu.

Artìculu 20

Onzi pessone tenet deretu a sa libertade de reunione e de assotziamentu patzificu.

Nemos podet esser obrigadu a fagher parte de unu sotziu.

Artìculu 21

Onzi pessone tenet su deretu de intrare in parte de sa diretzione de sos afares pùblicos de su logu suo, siat diretamente, siat tràmite rapresentantes isseberados liberamente.

Onzi pessone tenet su deretu de intrare, in cunditiones de agualidade, in sas funtziones pùblicas de su paísu suo.

Sa boluntade de su pòpulu est su fundamentu de s'autoridade de sos poderes pùblicos; custa boluntade si devet espressare cun eletziones onestas chi divent esser fatas

periodicamente, cun botu universale aguale e segretu o cunforme a una norma ecuivalente chi asseguret sa libertade de botu.

Articulu 22

Onzi pessone, comente membru de sa sotziedade, tenet deretu a sa seguridade sotziale, chi est fundada pro otenner su godimentu de sos deretos econòmicos, sotziales e culturales indispensàbiles a sa dinnidade e a s'isvilupu liberu de sa personalidade sua, pro more de s'isfortzu natzionale e de sa cooperatzione internatzionale, a pustis de aer tentu in contu s'organizatzione e sas richesas de onzi paisu.

Articulu 23

Onzi pessone tenet deretu a su traballu, a isseberare liberamente su traballu suo, a cunditiones de traballu ècuas e chi podant acumentare, e a sa protetzione contra a sa disocupatzione.

Totus tenent su deretu, sena peruna discriminatzione, a unu salariu aguale pro unu traballu aguale.

Chie traballat tenet deretu a una paga ècua e chi l'acumentet, chi asseguret a issu e a sa familia sua un'esistèntzia chi siat cunforme a sa dinnidade umana e cumpretada, si si podet, dae totu sos àteros mèdios de tutela sotziale.

Onzi pessone tenet su deretu de fundare sindacados paris cun àtere e de intrare in sos sindacados pro difender sos interessos suos.

Articulu 24

Onzi pessone tenet deretu a su pasu e a su disaogu e mescamente a unu limite zustu de su tempus de traballu e a lissèntzias periòdicas pagadas.

Articulu 25

Onzi pessone tenet deretu a unu gradu de bida bastante pro l'assegurare sa salute, su bonistare suo e su de sa familia sua, mescamente pro s'alimentatzione, sa bestimenta, sa domo, sas curas mèdicas e finas pro sos servìtzios sotziales indispensàbiles; tenet deretu a sa seguridade si est disocupada, malaìda, imbàlida, biuda, betza o si at pèrdidu sos mèdios suos pro campare a pustis de eventos indipendentes dae sa boluntade sua.

Sa maternidade e s'infàntzia tenent deretu a un'azudu e a un'assistèntzia particolare. Totu sos pitzinnos, chi siant naschidos foras de su cojuu o a pustis, godint de sa matessi tutela sotziale.

Articulu 26

Onzi pessone tenet deretu a s'educatzione. S'educatzione devet esser gratuita, a su nessi pro s'insinnamentu elementare e fundamentale.

S'insinnamentu elementare est obrigatoriu. S'insinnamentu tènnicu e professionale devet esser zeneralizadu; s'intrada a sas iscolas superiores devet esser aperta in agualidade prena a totus, cunforme a su mèritu issoro.

S'educatzione devet punnare a s'isvilupu prenu de sa personalidade umana e a s'afortimentu de su respetu de sos deretos de s'òmine e de sas libertades fundamentales. Issa devet favorire sa cumprensione, sa toleràntzia e s'amighèntzia intre totu sas natziones e totu sos grupos razziales o reliziosos, comente puru s'isvilupu de sas atividades de sas Natziones Unidas pro su mantenimentu de sa paghe.

Babos e mamas tenent, comente prioridade, su deretu de isseberare sa casta de educatzione de dare a sos fizos issoro.

Artìculu 27

Onzi persone tenet su deretu de pigare parte liberamente a sa bida culturale de sa comunidade, de godire de sas artes e de tenner parte in su progressu sientificu e in sos benefitzios chi nde resurtant.

Onzi unu tenet su deretu a sa protetzione de sos interessos morales e materiales chi derivant dae cale si siat produzzione sientifica, literària o artistica de sa cale est autore.

Artìculu 28

Onzi persone tenet deretu chi rennet, in àmbitu sotziale e in àmbitu internatzionale, un'òrdine fatu a manera chi sos deretos e sas libertades proclamadas in sa Decraratzione presente bi podant agatare efetu cumpretu.

Artìculu 29

S'individuu tenet deveres cun sa comunidade in ue petzi est possibile s'isvilupu liberu e prenu de sa personalidade sua.

In sa pràtica de sos deretos suos e in su godimentu de sas libertades suas, onzi unu est assuzetadu e bia a sas limitatziones istabilidas dae sa leze petzi cun s'intentu de assicurare su reconnoschimentu e su respetu de sos deretos e libertades de àtere e cun su fine de atatare sos disizos zustos de sa morale, de s'òrdine pùblicu e de su bonistare zenerale in una sotziedade democràtica.

Custos deretos e libertades no ant a poder, in perunu casu, esser praticados in manera contrària a sos fines e printzìpios de sas Natziones Unidas.

Artìculu 30

Non b'at perunu disponimentu de custa Decraratzione chi podat esser interpretadu comente implicante pro un'Istadu, un'agrupamentu o un'individuu unu deretu cale si siat a si dare a un'atividade o de fagher un'atzione chi punnet a sa distruttione de sos deretos e libertades chi bi sunt proclamados.